

ROSA LIKSOM

Föld

MAA

Japánban, ott minden szép volt, jó volt. Érdekes, kihívásokkal teli munka, kellemes otthon, család. Amikor hazatért az országba, csak egy sötét lakás várta. Olvasni próbált, fellapozta a *Heti Tudományt*, de képtelen volt koncentrálni. Felállt a kényelmetlen székből, kiment a konyhába, és csak állt ott mozdulatlanul. Amikor megcsördült a csengő, habozott, kinyissa-e. Végül kinyitotta. A nő belépett, frissen, fűgén, és mosolygott. Ő nem mosolygott vissza, rá sem nézett a nőre, csak elfordította a fejét. Bement a nappaliba, a nő az előszobában álldogált tovább. Egy perccel később megkérte a nőt, vegye le a kabátját, és lépjen beljebb. A nő engedelmeskedett, de a figyelmesebb szem láthatta, hogy törékeny kis keze remeg, miközben kabátját beakasztja az előszobaszekrénybe.

A nő leült abba a fotelbe, amelyben ülni szokott. Ő állva maradt a könyvespolc mellett. A nő azt javasolta, hogy menjenek el vacsorázni. Ő nem akart. A nő megkérdezte, miért. Ő bosszúsán ingatta kicsit a fejét, lenéző kifejezés játszott az ajkai körül. Azt mondta, kísértálhatnának a Kaivopuisto park szélére, a tengerpartra, és ott majd meglátják, hogyan tovább. Az, hogy a férfi pont ezekkel a szavakkal mondta, amit mondott, gyanakvást ébresztett a nőben. Félt, de nem merte visszautasítani a javaslatot. A férfi egy lépéssel előtte ment. A nő ezt megalázónak érezte. Mintha nem is együtt lennének. Hát szégyelli őt a férfi?

Amikor a tengerpartra értek, épp félhomályba burkolózott a délután. A tenger sötétén hullámozott a fehér hajótestek körül. A férfi átugrott egy kőre, hideg hullámok nyaldosták kézzel varrott cipője orrát. A nő azt gondolta: most, most nincs tovább. Odasétált lassan a férfihoz, attól félve, hogy az rögtön előhúzza egy pisztolyt a

* *Rosa Liksom*, finn író, polgári nevén Anni Ylävaara. 1958-ban született Észak-Finnországban, a Tornio völgyében, meänkieli nyelvterületen. Szülei földművesek és rénszarvastenyésztők voltak. Tizenhét évesen költözött Helsinkibe, ahol alkalmi munkákkal tartotta el magát, és antropológiát tanult az egyetemen. Ifjúságát többek közt házfoglalások színezték, kommunák tagjaként élt Európa több országában. Évekig lakott a koppenhágai Kristianiában, Párizsban és a Brezsnyev-korszak Moszkvájában. 1987-ben költözött vissza Finnországba, azóta Helsinkiben él. Az írás mellett festéssel, fényképezéssel, kísérleti filmek, képregények, kifestő- és gyerekkönyvek készítésével is foglalkozott. Műveit irodalmi díjak sorával jutalmazták, számos nyelvre lefordították, kiállításai, videomunkáival bejárta Európát.

A *Föld* és *Család* című kötetek „sztorijai” (Liksom műfajmegjelölése) a finn irodalomban mára már fogalomká vált „liksoni egypercesek”. Részint finn köznyelven, részint a szerző „anyanyelvén”, Tornio-völgyi nyelvjárásban íródtak.

kabátja zsebéből, és agyonlövi magát vagy őt, vagy mindkettőjüket. Mikor egészen közel ért hozzá, az – régóta először – a szemébe nézett, és azt kérdezte, akarja-e, hogy összeházasodjanak. Ő szinte rémülten nézett rá. Hozzámenjen ehhez a férfihoz, aki mindent elvett tőle, az önérzetét, a bátorságát, az életbe vetett hitét? Elmosolyodott, azzal a gyerekes mosollyal, amelyről tudta, hogy a férfi szereti, és közben hallotta, amint azt válaszolja: akarom.

*

Ugyanolyan ő, mint a többi nő. Felébred, amikor a gyerek a fülébe súgja, hogy ébredj már fel, anyu. Felkel, kimegy a konyhába meztláb, és megfőzi a gyerekeknek a reggeli tejbepapit, szórakozottan belelapoz az újságba, felöltözteti a gyerekeket, majd maga is felöltözik, belepillant a tükörbe a WC-ben, megriad.

Elviszi a gyerekeket a napközibe a család második számú autójával, majd bemegy dolgozni. Tekintete össze-vissza kalandozik, megbeszélés közben a férjére gondol, aki már megint üzleti úton... szaglássza vén, ráncos orrával valami alkalmi kurva szétnyútt pináját egy hotelszobában.

Három után elrágcsál egy almát. A válás nem oldana meg semmit. Különben is szereti a férjét.

Elhossa a gyerekeket a napköziből, odateszi főni a tésztát, és lecsavarja a kész mártás kupakját. Evés után letakarítja az asztalt, és bepakolja az edényeket a mosogatógépbe, leül egy pillanatra a nappaliban a bőrfotelre, és a férjére gondol, aki sötétkék pulóverben és egy kismellű nő társaságában üldögél egy hangulatos borozóban egy kis melléktucában, s csak arra vár, mikor csókolhatja meg a nő kecses ívű nyakának puha bőrét.

A gyerekek le akarnak feküdni. Ő segít nekik fogat mosni, és olvas egy hosszú esti mesét.

A házban minden csendes, csak a mosogatógép tompa zúgása hallatszik.

A férje csak vasárnap este érkezik haza.

Ő szeretne meginni egy pohár bort, de a férfi le akar feküdni. Ő szeretné megcsókolni a férjét, legalább az arcán, de a férfinak fáj a feje. Ő szeretne legalább egy percig a férje ölébe ülni, de a férfi eltolja magától.

Éjjel a férfi alszik, súlyos, mély álomba merülten, ő viszont virraszt. A férjére gondol, ahogy épp zöldszemű, rövidlátó, gyenge idegzetű nagyvilági hölgyeket gyömöszöl a repülőgépek végében, hatalmas olívaolajszagú szilikonmelleket szopogat ócska hotelszobákban, fiatal srácok vastag, korpás farkát markolássza éjszakai bárrok süppedős kanapéin, vaktában választott girhes narkósok össze-vissza vagdalt combjai közé hengeredik félreeső bordélyházakban, aranyfogú fekete nők punciját nyalogatja taxik hátsó ülésén, simléderes sapkás kisdíákok fenekébe dugja vastag ujját füstös kávéházak hátsó asztalainál, szállodák halljában a műfikusz mögött kap el hátulról hájasvalagú szobaasszonyokat, akiknek hosszú szőrszál nő a torkában,

köztereken, parkokban, plázák bejáratánál, parkolóházakban, autópálya menti közös pihenőhelyeken, nagyvárosi előzsávokon és kereszteződéseknél...

Felkel az ágyból, kimegy a konyhába mezítláb, fogja a halvágó ollót, visszamegy a hálószobába, egy percig áll ott alvó férjére vágva, majd az ollót a férfi félig nyitott szájába döfi.

Család

PERHE

Émmá eehágyom eszta szereemet s vágyódozzást. Eszt éjn eccesmindenkórra eldönttem, késsz. Mer ha félelmetlen embber vólnék, tom abba nem hannám, de há micsinájjak ha féjlek. Féjlek bizén minden istenlováttó, de legesinkább a vágyóbánattó féjlek, attóhogy egyedüllegyek ezzeel a szerelemmee.

Kinn vóltam a krumpeléjforddön egész álló nap. Jó is vólt. A nap az úgy sütt az égen minnagyanám idejibe, naagy lángolló lapóttya. A háccsófelem mögű bútt ki, kapaszkodott a zéjgbe, s ponnaz orrom elé ereszkett vissza. Nagy vótt és veres, a főd meg ojjan egy fekete ahogy az reásütt, hoccsak. Szeddegelem ott a nyáákásnedves, fagytócsesszett káposztákkat, s közbe mindenfélét gondókkodok, azokrólla zemberekróll, akik valamikkó valahonnan idebóklássztak, s nekigyúrkkóctek ezekben a vadonerdókkbe lakni. Rólluk má senkise nem besszél, senki a falubbó nem is gondólt még véllük az biztos. Vólt egyszer egy kezdete az időkknek, de ojjan messzire egy ember gondolatjának eekopik a lábba eemenni, mégga tanútt emberénekk is.

[...]

- Asztalhó - kiálltott anyámasszon. Az ebbéllőasztallon négy tánnyér vólt. Tarjának má három napja honnem tett ki tánnyért. Aszjelentette ez, hommá őt ide nem várják vissza. Nem is várták, mégis minnig visszajött ő, s újracsak őt vólt a tánnyér a zasztallon. Szép szám azz őt. A nénnél legallább szebb. Szinesebb.

Ettem jójizzúen, eenézeltem közbe a falijóra alatt az Antti kalendárijomját. Vólt azon egy színes kép: egy széjpnőmber egy pirossaatónakk a fénnyes motór háztetejin széjjelnyúvva ott bazsajjgott nagy víggan.

Éjn min azzon morfondírozttam, hogy kúrva az vannem. Közbe meg odaképzelttem Tarját, hogy ott feküsszik. Ő se nem vóna csuff nézdeenivaló egy ojjan fájin kocsi tetejin. Bissztos kúrva különbe, mer tisztességes ember nem megy el fénképeszkedni csóré bögyyee. Vahhát ki tuggya. Jókképpú ennó vólt, ahonnéztem, azokra a sok nőkre gondóttam ott Ázsiába meg Rómmába, akiket még sosse nem láttam, sose hozzájuk se értem. Valahól biztos énrám is vár egy a világba, de ki az őrdög mongya meg aszt nekem, hól vár. S hammeg csak ú tallálomra ellíndúllaz embeer,

bizón lehe szűgyenszemre üres kézzee kullog vissza. Annyirra egy véletlenség dólga. Nemmondom vólt má, ho ojjan asszonkát hozott ide hozzánkfelé valaki, akinek szeme ferdén állt, feje fekete vólt. Nemtom.

Tarja jár az eszembe. Minnég ugyanaz. Má csak nem járja. Hogy azon kapom magamot főjton hogy minnégelé ugyanegyvalakire gondólok s hogy minnég ugyanazt gondóllom róla. Nem jóvvan ez így, s már idesetova három éve hogy minnég így van. Ojjanokat gondóllok rólla főjton, hogy minha vaspánttal szorítják a nyakamot meg a mellyemet is belé. Féllék reágondónni. Mekhogy nem is akarok.

Ojjan sokszór eement ő má. Ojjan egy akármijjen ez a Tarja, de éjn azé minnég is szerettem. Ez a természettye, eemegy az akkárkivee, ha úvvan svungja. Nem annyira bolóngya ő a piának minnég itt tartják róla, de van nekije egy ijjen fúrca viszke-tegsége, hogy el kellik menni. Eel, s ammá mindegy hová, hogy valami isstenverte szaunapitvarba-e vagy bárba vagy mibe. Kiccsit ijjen félesszű, ideges fajta. Itt nálunk sose nem érezte ő jól magát.

Ezek itt min ütődöttnek tartják sűgy beszélnek vele minna kispujákkaal. Nahhát Tarja minnég is ojjan vólt amijjen, Tarja vólt. Zárkóztótfórma minnég mikó józan. Nemigen érdeklí őt az efféle közönséges élet. Biztos sokkaljobban megvónna máshó, például Svédországba, ahó kicsivee színesebb az éjlet, de éjn nem vagyok az a idegenbemáskállós fajta. Fijatalabb koromba kelt vólna nekiindónni. Svédországba Tarja úbbeléolvadna abbanagy forgatag népségbe hoccsakna. Más az minnég, itt mindenki issmeri s bámújja.

Énnem kérdem tölle sohha, hóljár, mikó úgy elmegy. Nem akarom én asztat tunni. Megasztá ee se nem mónná méjg ha kérdenném se. Pokólli egy éhhesen jön minnég vissza. Mikó a póstavonattaa, mikó meg iderakja le valakija zútszélle. Van neki valami hiba a fejivee, de engem az nem zavaart sohasse. Mer én őtt szeretem amikó itt van, s gyűllölöm mikó eemegy, itthagya engemet. Így vótt ez minnég. Vagyishá peesze hogy fordútt a dolog így s úgy is közbe. Azelőtt vóttam éjn sókkal reámenősebb is meg agaresszívabb, de mostanmá lenyúgottam, s megtanúttam úgy venni a zéjletet, ahogy az idaggya magát. Valahogy most elősszór van az, hogy Tarjára magamtó küllönlevő valamiként tok gondónni. Széjt se nem szakadok, össze se nem szorúl bennem a verdessó, amikó most eszembejjut. Sehósemmi. Fúrca.

A falubélliek persze min kacagnak rajttam meg csúfóldoznak. Fúrca egy embernek tartanak engem, hogy nem vagyok má képpes egy épesszű fehérnéppet leakasztni. Tom én aszt is, hogy az én Tarjamat meg szédútt pijás tyúknak tartják, de emmá engem nem zavar úmmin régen. Róllam meg aszongyák aszottfaszú, mee Tarja min más férfijakkal áll össze, de há mittuggyák ők. Rosszú gondójják. Én mindeneknél jobban szerettem eszt a nőmbert, a széles valagávval, a nagy hasávval meg a hataamas mellyivel. És ha csak ennyi vólna. De összenóttam én veleje. Ojjan minha ketten egyyek vólnánk, néhanap legalábbis.

Akkómikó elejjén mi összekerúttünk, s az első ijjen eelmenésekkó én tudom fórtogott mindenem. Közbe-közbe má az órület határrán vóttam, ahogy ott egész

ésszakákon át morfondíroztam magamba zágyba, hohogy kúrvákkodik, s maj mekkergűttem a fejemme ho minn eeképeztem hoffekszik más férfiak alá. Úf-féltem, ho találl magánnak valaki mást, oszt engemmet meg itthagy. Má három évve ho minn ettő féjlek, akkáhányszó csak eement. Tuggya ő eszt, csak miccse bánnya. A szabactság nékki fontossabb, s én eszt má mostanság má meg is érttem. Megtanúttam vammi.

Emlékszek én persze azokra a hosszú éjszakákra meg hetekre mikó aszgonodót-tam, mikó visszajön az elmenésibő én essküszöm meggyílkollom. Ki is gondóttam s terveettem mindent ahokkell, hoggy én hoffogom őt kinyúvasztani, s megszabadúnni azoktolla pokóli kíznatássoktó, ha ő má nem leszen. De hijába ha nem tuttam meg-tenni. Minnig mikó hazajött, én buzduriskodtam essort, de végül asztá csak visszakúszmáasztam abba az izzatt, puha hónajjába. Azzaa a gyílkollás úgy ahovvót eef-felejtődött hétszámra.

Nem vólt nekem szívem megőnni, mégiscsak ő vólt a legszebb dóllog az én éjletembe. Smeg hoggy dönthessek éjn másnak az éjlettyirő minna magaméró. Hajlottam rá hó mégiscsak szebb dolog a magam lelkit kióttani minna mássét, de má végű mékse magamat se meg nem nyúvasztottam. Ott vótt a sok őszí múnka meg szénacsínállás meg mikó mi. Nem lehet, s mosmeg végű még őrvendekkis ho magamat eel nem veszéjtettem.

Sokszó belégonodóttam émmá ho mér is hoggyén ojjan igen szeretem eszta nőt eszt. Nincsen annak semmi szépésszel feefogható oka. Csak ho ojjan jó vótt nekem vélle minnig mikó itt vótt. De amikkó eement akkó eppokól vótt nekem az éjletem. Eszhíjják szerelemnek. Eszkapod mikó tússágost szeretsz egy mássikat. Émmá látom honnem jó ez semmiresse. Csak még engemet is mebolóndítt, anyyi.

Úttünik, ho máto mos véjge, énszámomra új éjlet kezdődik. Újjéjlet, fádallom s bánannékkül. Úttünik, ho megszabadúttam a féltékkenységto. Émmá befejezem az ő szeretéssit. Lemondok Tarjáró abba zértellembé. Fogom s nem má min szeretem többé. Akkó tom könnyebb leszen az éjlet s a legjobb óldallát is gyakoribban mutassa. Nem mondom éjn ezt senkinek se nem mondom, még Tarjának sse. Leszünk minn annak előtte, ő megy tovább a feje vammije uttán, émmeg nyúgottan itt eemadok itthon s várom... csöppednyit várom ho jójjon. Nincsen több ámatlann ésszaka, nínsc szoríttás a mellyembe se réjmállom síncsen. Ülleszek mostantó Tarjávva minn apámurammaa, anyámasszonaa s Anttivaa. Jóbbánok vele s próbállok hasznánni, nem ártni, de a szivemméjjin émmá csak nem érzem aszt az éggettő kínekesservet. Sez jó de nagyjon jó, mér is nem taláttam előbb eszt én ki magamnak. Mármost nem kel féjlni az eemenéssitő, se a zeevesztéssitő se a semmitősse. Szabad embee vagyok s bóldogan éhhetünk Tarjámval améjg meg ne halúnk.

Tömmín tíz éve, hogy itt árulom a deckát az Alkkulai vas és fémbe az ojjanoknak, akik éppítkeznek vaccsak véletlenül épp egy darab decka hijányzik a bóldogságukhoz. Két hete, épp csüttörtökön bejön ide a mink deckarakatunkba egy fehhérnép valahonnét innét Turtolábból, s mongya, ő leszen mellettem párba eggész nyáron. Émmeg véginnézem, s ponnépp ojjan szemmeel. Má elsső nézzésre rendes, jókötéssű, monhatni takaross fehhérnépnek láccott, de má mos hogy vajjegy hete min haalgatom a szájját, meg kell anni, hogy erősst jóbesszedű. Nem afféle teddel-előnevedd lejányzó. Akkora a szeme min két fáccántojás, a haja meg vastagszállú, szép minna colos szög.

Aszgonodóttam, meghívom magunkhoz szentivánkór szaunázni, s Riittának esszósse szóllok én előrrre, megláttya maj a sajásszemivel, mijjen jókképpű nej-asszont taláttam nekije.

Hijába, ez a Riitta még minnig nem fogtaffel mi szógállja leginkább az ő bóldogságát, pedig én asztá tom mindeent megtettem. Múltélen is ideszereztem neki hommegnézné, Tornióból egy szemrevaló jóbegyess menyecckét, de Riitta, ő biza rásse nézett. S má isvánnapkór eehúzta a csíkkot a Pijás-Pekkával, engemmeg itthatt faképpnéé azzal a lejánnyaal.

Visszatranszpórtáltam a jányt Tornióba, s de mikó megtértem az útból, kesser-ves egyg látvány fogadott. Riittám ott fekütt a házpallójján véres fejje, beveert képpel. Pijás Pekkával eement az essze sétánni a házipájjinkáttól, s úhhelybenhatta szegént, mozdúlni se tutt.

Nyaldogattam aztán szegényjány sebeit, közbe meg min mondikáltam neki, hollám hány férfi öklit kell még mekkóstójjja ahhoz, hogy megértse, mennyivee tisztességesse s jobb lenne neki egy fehérszeméjjeé élnie. Akkó, azokbanna gyenge perceibe azzokogta, hogy ő asztá többet sohha férifijemberre rá nem veti a szemit.

Váltig montam én nekije, hogy el kén kezdenni táncba jánni, be a templomoss faluba a Polkaparadicsomba vagy a Láposi Tánckultúrba. Mer más vénlejányok is ott taláttak a zéletük párjára. Há de nem monhatni hogy akár egy kalóriáját is álddozott vón a táncművészet óltárrán.

Riittának ez a cölibá...skodássa, akarommondani ömmegtartóztatássa február elejéjig taartott. Eggy ojjan feehhőtlen, fenéklifaggyasztó februári este hazafele jövet a Vasésfémből látom, hogy ott állingál a lejány a Retek Reijóék előtt a letérrónnél. Megálllok az autóvval, hogy mija búfenét csinász te itt. Nem feleett az semmit, de én peersze tuttammi mi úgybe jár ő Reijóná. Jóbbeóvastam ott neki, úgygy, a kormány möggűl, hogy gondókoggy má zeszeddeel, Pekka csak a piját hajtya, Reijo retekagy s rosszféle, a Maalisvaara kölyök meg kopaszodik, de meg mekkopaszt téged is, ha eccee nem vigyázol. Bólogatt, mást nem is tehett. És a fehhérnéppek? Kirsí élesesszű s csinoss, Seija úbbírja a munkát s ojjan bögyös, hommég, Marja ózlábú s eleven.

Riitta próbált közbenyszogni, ho de drágga, micsinájjak ha én nem úvvygok a lejánýokkaal, ahogy a néni. Én erre, hogy annem baj, az embernek csak akarni kell, s bármibe beletanúhhat.

Kigondóttam én mosmár széppen, hogy ha Riitta és ez az én kiségtő párom összeannák magukot, én akkó a hagymaszárítottás után átkóttőznék a szaunapitvarba, sellaknék ott. Minn bódogúlt papóm. Odadom a házzzat, jósszágot, odadok erdőtt, mezőtt bérlőstő mindennestő az ifjú párnakk, magam meg elédegelek a nyugdíjjambó, ha eejjön az az idő. Segíttek én nekijek mindenbe, amibe segíccségre szorúnnak, de maj meg vigyázzok, nem tukmállom magamot rájok.

Fordította: JANKÓ SZÉP YVETTE

